

MODERN TEACHING METHODS IN FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF MILITARY PERSONNEL



Sevda Hasanova¹ 

UDC: 37.091.3:81'243:355

LBC: 74.48:81.2–9

HoS: 140

DOI: 10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183

Keywords:

Foreign language,
Interactive methods,
Situational learning,
Task-based learning
model,
Military audience

Subject area:

Humanitarian and
Social Sciences

Research field:

Pedagogy

ABSTRACT

The relevance of learning foreign languages in the modern era is undeniable. Therefore, for those who want to master a language, various methods are offered, each with its own advantages and limitations. В статье отмечается, что поиск новых форм и методов обучения является стандартным условием современного образования, направленного на управление многогранной личностью, способной жить и постоянно работать в меняющемся мире. Therefore, special attention is paid to the search for active methods and forms of teaching foreign language teaching methods, taking into account the high level of active learning activities of students, with the help of which. The article discusses interactive and situational teaching methods and the task-based learning model used in teaching foreign languages. It is concluded that the use of modern methods in teaching foreign languages increases the effectiveness of the educational process and brings the language skills of military personnel to the level of real communication. Approaches based on communicative and interactive technologies complement traditional methods and meet the demands of modern education.

¹ Lecturer of the National Defense University; Baku, Azerbaijan

E-mail: sevda.111.hasanova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-0073-161X>

To cite this article: Hasanova, S. [2026]. Modern Teaching Methods in Foreign Language Training of Military Personnel. *History of Science journal*, 7(1), pp.175-183.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183>

Article history:

Received: 02.01.2026

Revised: 03.02.2026

Accepted: 01.03.2026

Published: 15.03.2026



HƏRBİ QULLUQÇULARIN XARİCİ DİL HAZIRLIĞINDA MÜASİR TƏDRİS METODLARI



Sevda Həsənova¹ 

UOT: 37.091.3:81'243:355

KBT: 74.48:81.2–9

HoS: 140

DOI: 10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183

Açar sözlər:

Xarici dil,
İnteraktiv metodlar,
Situasiya tədris metodu,
Tapşırıq əsaslı təlim
modeli,
Hərbi auditoriya

Sahə:

İctimai və Humanitar
elmlər

Tədqiqat sahəsi:

Pedaqogika

ANNOTASIYA

Müasir dövrdə xarici dillərin öyrənilməsinin aktuallığı danılmazdır. Bu səbəbdən dili mənimsəmək istəyənlər üçün müxtəlif öyrənmə metodları təklif olunur ki, onların hər biri özünəməxsus üstünlüklərə və məhdudiyyətlərə malikdir. Məqalədə qeyd olunur ki, tədrisin yeni forma və metodlarının axtarışı, davamlı dəyişən dünyada yaşamaq və işləmək bacarığı olan çoxşaxəli bir şəxsiyyətin formalaşmasına yönəldilmiş uğurlu müasir təhsil üçün zəruri şərtidir. Buna görə də xarici dillərin tədrisi metodikasında tədrisin fəal metodları və formalarının axtarılmasına xüsusi diqqət yetirilir və onların köməyi ilə şagirdlərin təhsil fəaliyyətinin yüksək səviyyəli fəaliyyəti əldə edilir. Məqalədə xarici dillərin tədrisində istifadə olunan interaktiv tədris metodu, situasiya tədris metodu, tapşırıq əsaslı təlim modelindən bəhs edilir. Məqalədə praktiki tətbiqi, mədəni həssaslığı və müasir texnologiyanın inteqrasiyasını vurğulayaraq, hərbi qulluqçulara xarici dilləri öyrətmək üçün ən uyğun metod və metodologiyalar araşdırılır. Belə nəticəyə gəlinir ki, xarici dillərin tədrisində müasir metodların tətbiqi təlim prosesinin səmərəliliyini artırır, hərbi qulluqçuların dil bacarıqlarını real ünsiyyət səviyyəsinə çatdırır. Kommunikativ, interaktiv texnologiyaya əsaslanan yanaşmalar ənənəvi metodları tamamlayaraq müasir təhsilin tələblərinə cavab verir.

¹ Milli Müdafiə Universitetinin müəllimi; Bakı, Azərbaycan

E-mail: sevda.111.hasanova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-0073-161X>

Məqaləyə istinad: Həsənova, S. [2026]. Hərbi qulluqçuların xarici dil hazırlığında müasir tədris metodları. *History of Science jurnalı*, 7(1), səh.175-183.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183>

Məqalənin tarixçəsi:

Daxil olub: 10.01.2026

Yenidən baxılıb: 11.02.2026

Təsdiqlənib: 01.03.2026

Dərc olunub: 15.03.2026



СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКЕ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ



Севда Гасанова¹ 

УДК: 37.091.3:81'243:355

ББК: 74.48:81.2–9

НоS: 140

DOI: 10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183

Ключевые слова:

Иностранный язык,
Интерактивные методы,
Ситуационный метод
обучения,
Модель обучения на
основе задач,
Военная аудитория

Область исследования:

Гуманитарные и
социальные науки

Научная область:

Педагогика

АННОТАЦИЯ

Актуальность изучения иностранных языков в современную эпоху неоспорима. Поэтому для тех, кто хочет овладеть языком, предлагаются различные методики, каждая из которых имеет свои преимущества и ограничения. В статье отмечается, что поиск новых форм и методов обучения является необходимым условием успешного современного образования, направленного на формирование многогранной личности, способной жить и работать в постоянно меняющемся мире. Поэтому особое внимание уделяется поиску активных методов и форм обучения в методике преподавания иностранных языков, с помощью которых достигается высокий уровень активности учебной деятельности учащихся. В статье рассматриваются интерактивный и ситуационный методы обучения и модель обучения на основе задач, используемые в преподавании иностранных языков. В статье анализируются наиболее подходящие методы и методики обучения иностранным языкам военнослужащих, с акцентом на практическое применение, культурную чувствительность и интеграцию современных технологий. Сделан вывод, что применение современных методов в обучении иностранным языкам повышает эффективность учебного процесса, доводит языковые навыки военнослужащих до уровня реального общения. Подходы, основанные на коммуникативных, интерактивных технологиях, дополняют традиционные методы и отвечают требованиям современного образования.

¹ Преподаватель Национального университета обороны; Баку, Азербайджан

E-mail: sevda.111.hasanova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-0073-161X>

Цитировать статью: Гасанова, С. [2026]. Современные Методы Обучения в Иноязычной Подготовке Военнослужащих. Журнал History of Science, 7(1), с.175-183.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2026.v7.i1.175-183>

История статьи:

Поступила: 10.01.2026

Переработана: 11.02.2026

Принята: 01.03.2026

Опубликована: 15.03.2026



Copyright: © 2026 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

1. Giriş

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi bir sıra ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən hərbi qulluqçuların xarici dil hazırlığı sahəsində mövcud olan əməkdaşlığı ildən-ilə genişləndirərək inkişaf etdirir.

Hərbi İdarəetmə İnstitutunun Xarici dil mərkəzində tədris edilən xarici dil kurslarında hərbi qulluqçuların xarici dillərdə (rus, ingilis, fars, erməni) ünsiyyət bacarığının formalaşması və vərdislərinin təkmilləşdirilməsi həyata keçirilir. Avropa standartlarına (o cümlədən dil siyasəti sahəsində) uyğunlaşdırılan hərbi mütəxəssis hazırlığı sahəsində tətbiq olunan yeni təhsil standartları hərbi qulluqçuların çoxdilli, çoxmədəniyyətli mühitdə işləmək üçün lazım olan liderlik və idarəetmə vərdislərinin əldə edilməsinə yönəlib.

Müdafiə Nazirliyi strateji sənədlərin işlənilib hazırlanması, hərbi təlim və tədrisdə NATO standartlarının tətbiqi, Sülhməramlı qüvvələrin hazırlığı, dəniz təhlükəsizliyi, maddi-texniki təminat, təcrübələrin öyrənilməsi, kibertəhlükəsizlik, enerji təhlükəsizliyi, hava məkanına nəzarət sahələrində ixtisaslı hərbi mütəxəssislərin xarici dil hazırlığına mühüm yer verir.

2. Xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrində xarici dillərin tədrisində interaktiv metodların tətbiqi

Qloballaşan dünyamızda xarici dilləri öyrənmək beynəlxalq mühitdə işləyən hərbi qulluqçular üçün tamamilə vacibdir, çünki o, ünsiyyəti, koordinasiyanı və mədəni mübadiləni gücləndirir və təlim və karyera yüksəlişi imkanlarına çıxışı təmin edir. Belə ki, hərbi qulluqçulara beynəlxalq ünsiyyət dillərinin öyrədilməsi unikal imkanlar təqdim edir. Mülki tələbələrə fərqli olaraq, hərbi qulluqçuların xarici dil hazırlığı dəqiq, səmərəli və beynəlxalq əməliyyatlardan tutmuş diplomatik və sülhməramlı missiyalara qədər geniş kontekstlərə uyğunlaşa bilən dil bacarıqlarını tələb edir. Bu kontekstlər kəşfiyyat məlumatlarının toplanması və danışıklardan tutmuş münaqişə zonalarında yerli əhali ilə birbaşa ünsiyyətə qədər dəyişə bilər. Hərbi qulluqçulara xarici dillərin öyrədilməsi metodologiyası buna görə də yüksək məqsədyönlü, çevik və vaxt məhdudiyyətini nəzərə alaraq effektiv olmalıdır.

Bildiyimiz kimi ən yaxşı tədris yanaşması təlimatçının strategiya seçimi kursun məqsədləri, mövzunun dərinliyi və genişliyi, auditoriyadakı fiziki mühit və yanaşma nəzərə alınmaqla dinləyicinin öyrənmək imkanlarına əsaslanır. İngilis linqvist-metodisti Palmer hesab edir ki, "yaxşı təlim müəllimin şəxsiyyətindən və dürüstlüyündən irəli gəlir [1]. Başqa sözlə, "biz kim olduğumuzu öyrədirik". Beləliklə, müəllimlər tədris proqramı hazırlayarkən üç fərqli amili nəzərə almalıdırlar: 1. tələbələrin proqramda öyrənməli olduğu məzmun və ya bacarıq və biliklər; 2. məzmunu nəzərə alaraq öyrənməyə kömək edəcək tədris strategiyaları; 3. təlimi dəstəkləmək üçün məzmunu nəzərə alınmaqla strategiyaların ən yaxşı istifadəsinə dair təlimatçının təhlili.

Biz təhlil üçün üç müxtəlif tədris metodunu (interaktiv, situasiya və tapşırıq əsaslı metod) seçmişik, hər birinin öz üstünlükləri və çatışmazlıqları var. Biz onların hər birini ətraflı müzakirə edəcəyik və hansının xarici dil kontekstində istifadə etmək üçün daha yaxşı olduğunu müəyyən etməyə çalışacağıq.

3. İnteraktiv tədris metodu

Dil öyrənməyə kommunikativ yanaşma 1960-cı illərin sonlarında müzakirə olunmağa başladı. Hal-hazırda bu, dil öyrətmək üçün metod yox, yanaşma kimi qəbul olunur. Bu yanaşmanın əsas məqsədi: a) xarici dilin kommunikativ bacarıqlarına yiyələnmək; b) dil və ünsiyyətin qarşılıqlı əlaqəsi prinsipinə əsaslanan yazı, oxu, dinləmə və danışmaq bacarıqlarını inkişaf etdirən sistem yaratmaqdır. Xarici dilin tədrisində kommunikativ üsullar çərçivəsində geniş istifadə olunan metodlar: beyin fırtınası, müzakirə, xəyali situasiya, müsahibə, rol oyunları, problem əsasında aparılan danışmaq tapşırıqlarıdır.

3.1. Beyin fırtınası

“Beyin fırtınası” (ing. *brainstorming*) kollektiv fəaliyyətin psixoloji və pedaqoji qanunauyğunluqlarına əsaslanan sərbəst müzakirə, interaktiv ünsiyyət formasıdır. Tədris prosesində “beyin fırtınası”ndan istifadənin məqsədi müxtəlif maneələrin – psixoloji, kommunikativ və sosial baryerlərin aradan qaldırılmasıdır.

3.2. Müzakirə

Mübahisəli məsələlərin müzakirəsi və həlli üsuludur. Hazırda bu üsul təhsildə ən vacib fəaliyyət formalarından biridir. O, tələbələrin daha fəal olmasına və öz düşüncələri üzərində düşünmə bacarığının inkişafına kömək edir. Müzakirə sadəcə fikir mübadiləsi kimi başa düşüldüyü halda, diskussiya – fikir qarşıdurması, mövqelərin toqquşması və s. ilə müşayiət olunan müzakirədir.

3.3. Xəyali situasiya

“Simulyasiya” və ya “xəyali situasiya” metodu XX əsrin sonunda Fransada yaradılmışdır. Bu üsulda tələbələr danışq bacarıqlarını real həyatı xatırladan vəziyyətlərdə sınaırlar. Beləliklə, onlar kommunikasiya tapşırıqlarını və problemləri həll edir, eyni zamanda faktlara və hadisələrə öz şəxsi münasibətlərini bildirirlər.

3.4. İntervyu

Kollektiv təhsil fəaliyyətinin təşkili formasıdır. Bu zaman tələbələrdən biri müsahibə götürən şəxs rolunu oynayır və bir və ya bir neçə tələbədən məlumat almaq məqsədilə suallar verir. Sualları cavablayanlar isə müsahibə verən şəxslərin rolunu oynayır.

3.5. Rol oyunu

Tədris metodu kimi tələbələrin ünsiyyət qaydalarını öyrəndikləri bir prosesdir. Bu zaman onlar bir-biri ilə real ünsiyyətə mümkün qədər yaxın şəraitdə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir və müəyyən psixoloji və sosial rolları yerinə yetirirlər.

İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə əsaslanaraq qeyd etməliyik ki, interaktiv tədris metodu təlim və tədrisin keyfiyyətini yüksəltmək üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu modelə əsasən, bütün tədris prosesi müəllimlər və tələbələr arasında qarşılıqlı əlaqəyə əsaslanır. Əgər kommunikativ bacarıqların inkişaf etdirilməsini xarici dil öyrənmənin əsas məqsədi hesab etsək, auditoriyada qarşılıqlı əlaqə mütləqdir. Həqiqi ünsiyyət insanlar arasında qarşılıqlı əlaqə kimi müəyyən edilir; eyni şəkildə, linqvistik qarşılıqlı əlaqə birgə fəaliyyət kimi görünür və buna görə də auditoriyada tədris və təlim fəaliyyətləri interaktiv xarakter daşmalıdır. İnteraktiv dil tədrisi öyrənənlərə hədəf dillə birbaşa qarşılıqlı əlaqədə olmaq, onu öyrənməklə deyil, ondan istifadə etməklə əldə etmək imkanlarının təmin edilməsinin vacibliyini vurğulayır. Bu tədris metodu diqqəti müəllim mərkəzli fəaliyyətdən tələbə mərkəzli fəaliyyətə çevirir; müəllim artıq səhnədə müdrik deyil, öyrənmə prosesini asan məsələyə çevirən və tələbələrə maneələri aradan qaldırmağa və müxtəlif kommunikativ vəziyyətlərdə öz yollarını tapmağa kömək edən fasilitator, menecer, müstəqil iştirakçıdır.

Beləliklə dinləyicilərdən bir-birini dinləmək, məlumat paylaşmaq, müxtəlif mövzuları müzakirə etmək, problemləri həll etmək, hədəf dildə real həyat vəziyyətlərini həll etməklə əməkdaşlıq etməsi gözlənilir. İnteraktiv model bəzi fundamental tədris prinsiplərinə əsaslanır: müxtəlif sorğu strategiyalarının (bilik sualları, anlama sualları, tətbiq sualları, nəticə çıxarma sualları, təhlil sualları, sintez sualları, və s.); müzakirələr, debatlar, cütlük və qrup işi fəaliyyətləri vasitəsilə fəal təlim prinsiplərinin tətbiqi, müvafiq dil strategiyalarının təşviqi, bu da müəllimlərdən öyrənənlərin məlumatlılığını və onların təlim prosesində fəal iştirakını (yaddaş strategiyaları, koqnitiv strategiyalar, kompensasiya strategiyaları, metakoqnitiv strategiyalar, sosial təsir strategiyaları, və s.) nəzərdə tutur [2].

Təcrübə göstərir ki, ən səmərəli interaktiv auditor fəaliyyətlər təqdimatlar, cütlərlə iş, müzakirələr, debatlar və yazılı təcrübədir. Bu fəaliyyətlər tapşırıq yönümlü olmalıdır ki,

onlar tələbələrin problem həll etmə və yaradıcılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirməyə kömək edə və onlara real kontekstlərdə işləmək təcrübəsi verə bilsinlər.

Hesab edirəm ki, bu modeli dəstəkləmək üçün seçdiyimiz nümunə, xüsusilə hərbi dinləyicilərin ehtiyaclarına uyğun gələn nümunə araşdırmalarının istifadəsidir, çünki onlar karyeraları boyunca çox vaxt tipik bir problemi təhlil etməli və həll etməli olduqları vəziyyətlərdə yerləşdirilirlər. Keys tədqiqatların konkret həlli yolları olmayan məsələlərlə bağlı mübahisə və müzakirələrə səbəb olmaq üçün son dərəcə təsirli bir üsul olduğunu sübut etdi. Konkret misal, orijinal hərbi mətnlər və təlimlər kolleksiyasından götürülmüş aşağıdakı fəaliyyət ola bilər.

Tələbələrdən Borodino döyüşü haqqında mətn oxumaq təklif olunur. Bu fəaliyyət oxunu anlama bacarıqlarını və əvvəllər öyrədilmiş lüğət və qrammatik nöqtələrin yenidən aktivləşdirilməsini əhatə edir. Bu oxunuş üçün növbəti fəaliyyət situasiya tapşırığıdır, burada hərbi qulluqçulara xəritədən istifadə etmək və münaqişədə iştirak edən orduların taktiki hərəkətlərini çəkmək tapşırılır. Daha sonra öyrənənlər üç və ya dörd nəfərdən ibarət qruplara bölünür və onlardan istifadə olunan hərbi strategiyaları müzakirə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək xahiş olunur. Bu fəaliyyət çox mürəkkəbdir və dil funksiyaları və bacarıqlardan müxtəlif istifadəyə imkan verir. Dinləyicilərə müzakirə üçün göstərişlər təklif olunur ki, bu da onların diqqətini dərsləki xüsusi lüğət və anlayışlardan istifadə etməyə yönəldir (məsələn, döyüşdə iştirak edənlərin liderlik bacarıqlarını müzakirə edin). Qrammatik məqamlar diqqətdən kənarda qalmır; məndəki məlumatlara əsaslanaraq, dinləyicilərə döyüşün mümkün nəticəsi ilə bağlı bir sıra hipotetik vəziyyətlər yaratmaq tapşırılır (məsələn, alternativ strategiyaları təsəvvür edin - əgər varsa). Təcrübə ediləcək dil funksiyalarının sırası da son dərəcə müxtəlifdir. Məndə təqdim olunan hərbi strategiyaları qiymətləndirmək tələb olunduqda, tələbələr dil funksiyalarını yaxşı bildiklərini nümayiş etdirməlidirlər: ümumiləşdirmə, parafraz, fərziyyə, mübahisə etmək, siyasəti müdafiə etmək, izah etmək, nümunə göstərmək və s. [3] Bununla da hərbi qulluqçulara lazımi səviyyədə rahatlıq təklif edən, hətta o qədər də yaxşı mənimsəmədikləri dilin ən yeni aspektlərini təqdim edən əsl, real həyatda, kontekstləşdirilmiş situasiya yaratmağın böyük üstünlüyü ilə tənqidi düşünmə bacarıqlarını tətbiq etmək üçün bizə imkan verir.

4.Situasiya tədris metodu

Situasiyalı tədris müəllimin kursun məzmunundan və müəllimin fəal təlim strategiyalarından istifadə etməsindən asılı olaraq geniş spektrli müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzli metodların istifadə edildiyi müxtəlif strategiyaların uyğunlaşdırılmasıdır.

Situasiya tədris metodu (Case Study/Case Method) təlim prosesində real və ya uydurma problemlə vəziyyətlərin (keyslərin) təhlilinə əsaslanan interaktiv metoddur. Bu metod dinləyicilərdə tənqidi təfəkkür, yaradıcı yanaşmanı, praktiki bacarıqları inkişaf etdirir, analitik düşüncəni artırır. Onlar biliklərini yeni praktik şəraitdə istifadə etmək zərurəti qarşısında qalaraq müstəqil qərar verməyi öyrənirlər.

Problemə əsaslanma, aktiv iştirak, qərarvermə bacarığı, praktik tətbiq situasiya təlim metodunun əsas xüsusiyyətləridir.

Xarici dilin tədrisində *situasiya tədris metodu* (situational language teaching) dilin reallığa yaxın, kontekstual və kommunikativ şəraitdə öyrədilməsinə əsaslanan yanaşmadır. Bu metodda dil qaydaları quru nəzəriyyə kimi deyil, "restoranda sifariş", "hava limanında qeydiyyat" kimi spesifik situasiyalar vasitəsilə, şifahi ünsiyyətə üstünlük verilməklə mənimsənilir.

Situasiya tədris metodunun əsas xüsusiyyətləri və üstünlükləri aşağıdakılardır:

- *Kontekstual Öyrənmə*: Dil vahidləri və qrammatika müəyyən bir vəziyyət (situasiya) daxilində təqdim olunur, bu da yadda qalmağı asanlaşdırır.

- *Kommunikativ Yanaşma*: Şagirdlərin aktiv şəkildə şifahi ünsiyyət qurmasına və interaktiv öyrənməyə imkan yaradır.

- *Real Həyatla Bağlılıq*: Öyrənilən mövzular gündəlik həyatın ssenarilərini əks etdirir (məsələn, alış-veriş, həkim qəbulu), bu da motivasiyanı artırır.

- *Rol Oyunu (Role-play)*: Şagirdlər rollara girərək dili praktikada tətbiq edirlər.

Bu metod, xüsusilə dili şifahi nitqdə sürətli və effektiv tətbiq etmək üçün interaktiv metodlar arasında xüsusi yer tutur.

İngilis linqvisti Tennantın iddia etdiyi kimi, bu oriyentasiya kontekstdə bilik və öyrənmənin başa düşülməsi ehtiyacına diqqəti cəlb etmək kimi müəyyən üstünlüyə malikdir. Nəticə etibarilə, situasiyalı öyrənmə iki iddiadan asılıdır: o, kontekstləşdirilməli, mücərrəd və ya ümumi olmamalıdır; yeni biliklər real kontekstdə təqdim edilməlidir [4].

Dil öyrənilməsi ilə bağlı bir sıra genişmiqyaslı araşdırmalar iki əsas anlayışın birləşməsinə gətirib çıxardı: "leksika nəzarəti" və "qrammatika nəzarəti" anlayışı. Məlum oldu ki, dillərin yazılı mətnlərdə tez-tez rast gəlinən 2000-ə yaxın sözdən ibarət əsas lüğəti var və onların mənimsənilməsinin oxunu başa düşməyə böyük kömək edəcəyi güman edilirdi. Buna paralel olaraq danışmaq zamanı ən çox rast gəlinən cümlə nümunələrini vurğulayan "qrammatika nəzarəti" anlayışı var idi. Bu cür nümunələr lüğətlərə və tələbələr üçün dərsliklərə daxil edilmişdir. Situasiya yanaşmasının əsas metod kimi istifadə olunan birbaşa metoddan prinsipial fərqi ondan ibarət idi ki, bu yanaşma çərçivəsində işlənmiş metodlar məzmunun seçilməsinə, məşqlərin çətinliyinin dərəcələrinə və bu cür material və tapşırıqların təqdim olunmasına rəhbərlik edən nəzəri prinsiplərə malik olacaqdır. Əsas təklif olunan fayda ondan ibarət idi ki, məzmunun nəzəri cəhətdən əsaslandırılmış bu cür təşkili, təqdim olunan lüğət və qrammatik nümunələrin daha yaxşı kontekstləşdirilməsi ilə öyrənmə hadisələrinin daha az çətinləşdirici ardıcılığı ilə nəticələncək. Nəhayət, bütün dil bilikləri "situasiyalarda" təqdim edilə bilər.

Biz belə nəticəyə gələ bilərik ki, situasiya tədris metodu hərbi qulluqçuların xarici dil hazırlığında aşağıdakı məqsədlərə nail olmaqla çatışmazlıqlardan daha çox üstünlüklər təqdim edir:

- o, struktur vasitəsilə dilin dörd əsas bacarığına praktiki hakimliyi təklif edir;
- həm tələffüzdə, həm də qrammatikada dəqiqlik verir;
- dinləyicilərin kommunikativ situasiyalarda tez cavab vermək bacarığını inkişaf etdirir;
- əsas və mürəkkəb strukturun və dil nümunələrinin avtomatik idarəsini yaradır.

5. Tapşırıq əsaslı Təlim Modeli

Son illərdə tapşırıq əsaslanan dil tədrisi və ya tapşırıq əsaslı təlimat kimi də tanınan tapşırıq əsaslı dil öyrənməsi davamlı olaraq populyarlıq qazanmışdır. O, dil tədrisinin qiymətləndirilməsi üçün həm təşkilati xüsusiyyət, həm də əsas kimi tapşırıqların uğurla yerinə yetirilməsini vurğulayan Kommunikativ Dil Tədrisi yanaşmasının daha da təkmilləşdirilməsi kimi qəbul edilir.

Tapşırıq əsaslı Təlim Modeli (Task-Based Learning - TBL), dinləyicilərin real həyat vəziyyətlərinə uyğun tapşırıqları yerinə yetirərək öyrəndiyi, aktiv və tələbəmərkəzli konstruktivist yanaşmadır. Bu model, nəzəri biliklərdən daha çox praktiki bacarıqların formalaşdırılmasına, tənqidi təfəkkürün və problemlərin həlli qabiliyyətinin inkişafına fokuslanır.

Real həyat konteksti, aktiv öyrənmə, konstruktivist yanaşma, təlim məqsədləri tapşırıq əsaslı təlimin əsas xüsusiyyətləridir.

Modelin mərhələləri aşağıdakılardır:

- *Tapşırıqdan əvvəl*: Mövzunun təqdimatı və tapşırığın izahı;

- *Tapşırıq dövrü*: dinləyicilərin tapşırığı qruplarla və ya fərdi yerinə yetirməsi, planlaması və təqdim etməsi;
- *Tapşırıqdan sonra*: Nəticələrin təhlili, səhvlərin müzakirəsi və yeni biliklərin möhkəmləndirilməsi.

Bu model öyrənənlərin dərəcə marağını artırır və öyrənilən materialın daha yadda qalan olmasını təmin edir.

Bu yanaşma hədəf əhatəsinə çox uyğun gəlir, çünki dinləyicilərimiz öz öyrənmələri üçün tam məsuliyyət daşıyan hərbi qulluqçulardır. Onlar öz tərzlərində və öz templəri ilə oxuyarkən tək qalmağa öyrəşmişlər, müəllim isə modeləşdirici, nəzarətçi, istiqamət təyin edən, monitor, korrektor və s. kimi çıxış edir. Bu, öyrənmə məsələsini öz əllərinə almaq üçün təhsil almalı olan hərbi mütəxəssislər istifadə etmək üçün əla strategiyadır, çünki öyrənmə davamlı, ömür sürən bir prosesdir və onlar tez-tez rəhbər orqan olan yeni mühtilərə uyğunlaşmalı olacaqlar. Müəllim - həmişə mövcud olmaya bilər. Dil tapşırıqları hədəf dildən istifadə etməklə həyata keçirə biləcəyimiz hərəkətlərdir və onlar real həyat vəziyyətləri kateqoriyasına aiddir: sənədlər və sənədlərlə işləmək, mal və xidmətlər tələb etmək, rəsmi və qeyri-rəsmi mülki və ya hərbi kontekstlərdə yazmaq və s. real dünyadan auditoriyaya köçürülür, tapşırıqlar pedaqoji xarakter alır [5]. Bunlar dilin işlənməsi və başa düşülməsi nəticəsində (yəni cavab olaraq) həyata keçirilən fəaliyyətlər və ya hərəkətlərdir. Məsələn, audioyazıya qulaq asarkən xəritə çəkmək, təlimatı dinləmək və onun təsvir etdiyi əmri yerinə yetirmək tapşırıqlar adlandırılabilir. Onlar tapşırığın yerinə yetirilməsindən nəyin nəzərdə tutulduğunu və müəllimin istədiyi nəticəni gözlədiyi baxımından aydınlaşdırma tələb edir. Dilin özü müxtəlif tapşırıqların yerinə yetirilməsi ilə kommunikativ hala gətirilir ki, bu da auditor fəaliyyətini öz xeyrinə dil praktikasından kənara çıxan məqsəd hissi ilə təmin edir. Tapşırıq xüsusi məqsədi, konkret məzmunu, müəyyən iş proseduru olan hər hansı dil öyrənmə cəhdidir. Dil öyrənilməsini asanlaşdırmağa yönəlmiş istənilən fəaliyyət bir vəzifədir: sadə və qısa məşq növündən problem həll etmə fəaliyyətləri, simulyasiyalar və qərar qəbul etmə prosesləri kimi daha mürəkkəb və uzun fəaliyyətlərə qədər.

Biz hərbi auditoriyada, yəni qərar qəbul etmə prosesində geniş şəkildə istifadə edilən tapşırıq əsaslı fəaliyyət nümunəsi ilə indiyə qədər təqdim olunan nəzəri çərçivəni dəstəkləyirik. Hərbi qulluqçunun əsas bacarığının düzgün və əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmək bacarığı olmasından çıxış edərək, biz bu xüsusi qabiliyyətə böyük əhəmiyyət veririk və onun inkişafına dil təcrübəsinin tərkib hissəsini əlavə edirik. Bu cür fəaliyyətlər hərbi auditoriyalarımızda idrak və dil bacarıqlarını eyni zamanda məşq etdirmək məqsədi ilə uğurla tətbiq olunur. Dinləyicilərə tez-tez həll etmək üçün problemlər verilir. Vəziyyəti daha yaxşı başa düşmək üçün dinləyicilərə bəzi anlama sualları da verilir. Sonra onlar qruplara bölünür və verilən tapşırığı yerinə yetirmək üçün plana qurmaq tapşırılır. Davam edən fəaliyyət kimi, hərbi qulluqçulardan razılaşdırılmış hərəkət kursunu digər qruplara təqdim etmələri xahiş oluna bilər. Bu son mərhələnin məqsədi həllin dinləyicilər tərəfindən qiymətləndirilməsi, eləcə də istifadə olunan dilin müəllim tərəfindən qiymətləndirilməsini təklif etməkdir. Digər fəaliyyət nümunələrində olduğu kimi, məşq ediləcək dil sahələri: spesifik lüğət, məqsədyönlü qrammatik konstruksiyalar, dil funksiyalarıdır. Nəticə olaraq, pedaqoji tapşırıq dinləyicilərin hədəf dili anlamaq, manipulyasiya etmək, istehsal etmək və ya qarşılıqlı əlaqədə olmasını əhatə edən auditor işin hər hansı bir nümunəsidir, eyni zamanda diqqət dilin (qrammatika, lüğət, funksiyalar) səfərbər edilməsinə yönəldilmişdir.

6.Nəticə

Beləliklə, interaktiv tədris metodunun hərbi qulluqçulara xarici dillərin tədrisində digər iki metoddan daha çox maraq və həvəs oyatması fikrindəyik. Həm müəllimin nə öyrətdiyi, həm də dinləyicilərin nəyi qəbul edə biləcəyi vurğulanmalıdır. Dinləyicilərin dil girişi və

çıxışı arasında balans saxlanılmalıdır, eyni zamanda dörd əsas dil bacarığının hər birinə eyni vurğu qoyulmalıdır. Müəllimin izahı ilə hərbi qulluqçular dinləmə və oxuma səviyyələrini təkmilləşdirə, qrup yoldaşlarının iştirakı ilə isə nitq və yazma bacarıqlarını gücləndirə bilərlər. Bununla belə, digər iki modelin, situasiyalı tədris modeli və tapşırıq əsasında təlimat modelinin hərbi qulluqçulara xarici dillərin tədrisi üçün yaxşı tədris metodları olmadığını söyləmək düzgün olmaz. Bu metodları, əslində, xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrində xarici dil müəllimləri geniş tətbiq edirlər. Məsələn, situasiyalı tədris metodu düzgün istifadə olunarsa, dinləyiciləri peşəkar vəziyyətlərə salmaqla böyük marağa səbəb ola bilər. Tapşırıq əsaslanan təlim metodu öyrənənlərin müxtəlif dilləri, eləcə də real həyat tapşırıqlarını yerinə yetirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Xarici dillərin tədrisində müasir metodların tətbiqi təlim prosesinin səmərəliliyini artırır, hərbi qulluqçuların dil bacarıqlarını real ünsiyyət səviyyəsinə çatdırır. Kommunikativ, interaktiv texnologiyaya əsaslanan yanaşmalar ənənəvi metodları tamamlayaraq müasir təhsilin tələblərinə cavab verir.

4. REFERENCES

1. Azerbaijan Republic Institute of Education. (2022). *Scientific works of the Azerbaijan Republic Institute of Education*, 89(1). (in Azerbaijani)
2. Passov, E. I., & Kuzovleva, N. E. (2010). *Foreign language lesson*. Feniks; Glossa-Press. (in Russian)
3. Suvorova, N. A. (2000). Interactive learning: New approaches. *Uchitel*, (1), 25–27. (in Russian)
4. Tolstykh, N. H. (2013). *Interactive methods of school teaching*. Prosveshchenie. (in Russian)
5. *Elmi Ish International Scientific Journal*. (2025). 19(10). (in Azerbaijani)

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu. (2022). *Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri*, 89(1).
2. Пассов, Е. И., & Кузовлева, Н. Е. (2010). *Урок иностранного языка*. Феникс; Глосса-Пресс, 640 с.
3. Суворова, Н. А. (2000). Интерактивное обучение: Новые подходы. *Учитель*, (1), 25–27.
4. Толстых, Н. Х. (2013). *Интерактивные приемы школьного обучения*. Просвещение, 45 с.
5. *ELMI İŞ Beynəlxalq Elmi Jurnal*. (2025). 19(10).